

Шермет Л.

СПОРТ І ЦІННОСТІ ГУМАНІЗМУ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА СУПЕРЕЧНОСТІ

Статтю присвячено аналізу спорту в аксіологічному аспекті, з погляду співвіднесення спортивної діяльності з гуманістичними цінностями. Розглянуто гуманістичний потенціал спорту та проблеми його сучасної реалізації, пов'язані із суперечністю гуманізму та технократизму як альтернативних аксіологічних підвалин спортивної діяльності в сьогоденному суспільстві.

Ключові слова: спорт, спортивна діяльність, гуманізм, гуманістичні цінності, олімпізм, технократизм у спорті, агоністика.

Філософський розгляд спорту, як масового, так і професійного, з огляду на місце та значення спортивної діяльності в сучасному суспільстві, яке постійно зростає, поступово перетворюється на дедалі більш визнану тематику серед досліджень у галузі соціальної філософії та філософії освіти, зокрема, й на вітчизняних теренах. Достатньо назвати таких українських дослідників, як С. М. Бацунов, В. С. Білогур, Л. М. Газнюк, В. Й. Григор'єв, М. М. Ібрагімов, С. В. Могільова та ін. Водночас, значно менше уваги приділяється спорту в такому ракурсі його розгляду, як аксіологія, хоча саме цей аспект виступає, на наш погляд, чи не найважливішим, про що свідчать і дослідження російських мислителів, зокрема П. К. Кузнєцова [2] й особливо В. І. Столярова [4; 5], присвячені співвідношенню спортивної діяльності та гуманістичних цінностей.

Річ у тім, що ідея гуманізації системи суспільних відносин лежить в основі більшості тих соціальних програм оновлення, які розробляються і реалізуються в цей час. Прагнення до практичної реалізації ідей гуманізму спонукає вчених по-новому поглянути на різні явища і події, оцінити їх з погляду того, які можливості закладені в них для реалізації загальнолюдських ідеалів і цінностей, яку роль вони відіграють у сучасних умовах і які шляхи підвищення їх гуманістичної цінності.

Метою цієї статті є розгляд питання про те, чи є сенс говорити про гуманізацію сучасного спорту, чи є вона можливою й загалом необхідною, як і про те, які саме проблеми виникають при розгляді сучасної спортивної діяльності в такому її аспекті.

Проблеми гуманістичної цінності міжнародного спорту (особливо спорту вищих досягнень) та його місця в сучасній культурі виступали

й досі виступають предметом гострих суперечок і дискусій серед учених усього світу – педагогів, психологів, філософів, соціологів і т. ін., – які надають вельми суперечливу оцінку соціально-культурного та гуманістичного значення міжнародного спорту. Наприклад, Гассем Аль-Газі Ахмед формулює свою позицію з цього складного і дискусійного питання у вигляді наступних основних положень:

«1. Міжнародний спорт як соціокультурний феномен вельми суперечливий. Він виконував і виконує важливі культурні функції в міждержавних відносинах як «посол миру», що допомагає перекинути міст взаєморозуміння, співробітництва і доброї волі, встановити дружні стосунки між країнами і народами тощо. Але водночас він може породжувати націоналізм і шовінізм, виступати як фактор конфронтації у міждержавних відносинах, стільки об'єднувати, скільки роз'єднувати різні країни й народи: протиставляти їх один одному.

2. Практична реалізація культурного потенціалу міжнародного спорту, його реальна цінність залежать від певних об'єктивних і суб'єктивних факторів, і, насамперед, від характеру самого спорту й тієї системи соціально-політичних, економічних та культурних відносин різних країн, в яку він включений.

3. Основні напрями та шляхи підвищення культурної цінності міжнародного спорту пов'язані передусім з гуманізацією спорту й того соціального світу, того культурного середовища, в рамках яких він функціонує...» [1, 32].

Польський дослідник С. Волошин прямо закликає «рятувати гуманістичні цінності спорту», констатує: «У нас виховували віру в те, що спорт не може існувати поза гуманізмом і моральною чесністю, що спорт – нероздільна частина гуманістичного виховання і культури... Але разом із розвитком сучасного, висококваліфікованого й професійного спорту дедалі частіше говорять про дегуманізацію спорту, про зраду найелементарніших гуманістичних цінностей. Те ж стосується олімпійського спорту та Олімпіад, які забули свої піднесені гуманістичні ідеали. Ми знаємо про негативні явища в сучасному спорті – з погляду виховання, моральності, здоров'я...» [11, 63–64].

Не менш песимістичним щодо відповідності реалій і гасел сучасного, зокрема олімпійського, спорту є й висновок фінського дослідника у галузі соціології спортивної діяльності П. Сеппанена, який зазначав ще в 1980-х роках: «Олімпізм і олімпійська система в цілому становлять собою яскравий зразок суперечності між соціальними мріями і соціальною реальністю на міжкультурному та міжнаціональному рівнях. Всупереч ідеям і цілям олімпійського руху

піднятися над світом і діяти як незалежна сила у світі, олімпізм став інструментом в руках зовнішніх і чужих йому сил... Олімпійський рух показав свою безпорадність у прагненні реалізувати ідеологію більш мирного світу в міжнародний зразок людських умов» [10, 125].

Наскільки виправданим є такий похмурий погляд на спортивну діяльність сьогодні? Для відповіді на це питання розглянемо поняття спорту в його сутнісних характеристиках. Спорт, за своєю сутністю, – це свого роду «боротьба-гра», різновид змагальної діяльності. У ході змагань, підготовки до них складаються певні соціальні відносини, норми і правила поведінки. Змагання є атрибутом, властивим власне людській природі протягом всієї історії людської цивілізації, воно є моментом будь-якого акту людського самовизначення. Змагальність виступає невід’ємним елементом буття суспільства, важливим аспектом будь-яких людських взаємин.

Проте, зрозуміло, що не кожна міжособистісна взаємодія в контексті «я – інший» є змаганням. Людина порівнює себе з іншими – але зіставлення не тотожне змаганням, оскільки людина, що порівнює, необов’язково орієнтується на те, щоб бути кращою, першою. Можливо, вона має намір бути рівною – співпрацювати. Загалом, культурологічні дослідження переконливо демонструють нам, що за різних соціально-історичних умов змагальність набуває різних форм. Так, для грецької та для всієї західно-європейської культури дійсно характерна позиція, виражена в гаслі: «Завжди бути попереду, бути кращим за інших», яке батько Ахіллеса формулював для свого сина. Але, наприклад, естафетні забіги в індіанців Амазонки, згідно з повідомленням Марії Еллісон, проходили по-іншому: ніхто не прагнув до перемоги, учасники, врешті-решт, мали одночасно прийти до фінішу [6, 95].

Або, скажімо, за дослідженням відомого культуролога Маргарет Мід, індіанці навахо, граючи в баскетбол та інші ігри, також не орієнтовані на конкуренцію: вони грають, поки не впадуть від безсилля, але не допускають агресивних дій, – передусім, вони борються самі з собою. У Центральній Америці індіанці племені тараумара проводять забіги горбистою місцевістю з ритуальних міркувань. Але в організованому одним ученим забігу учасники вирішили припинити змагання і поділити призи (ковдри, що становлять велику цінність) порівну. Ще один приклад: канадські інуїти (ескімоси) великого значення надають саме взаємодопомозі, сприймаючи, зокрема волейбол, як форму розваги: кожна подача або удар зустрічається жартами та сміхом, а не звичайними вигуками, що виражають радість успіху або гіркоту поразки. При цьому ситуація в

Європі прямо протилежна: зокрема, в Іспанії довелося навіть відмовитися від змагання з футболу між селами, оскільки соціальний смисл, що надається іспанцями таким поняттям як честь і ганьба, не дозволяють їм зазнати поразки в грі, через що вони згодом вдавалися до жорстокої помсти за межами ігрового поля [див.: 5, 57–60].

Здавалося б, таке культурне розмаїття робить досить проблематичним експлікацію ціннісного змісту спорту, особливо з огляду на таке суперечливе його розуміння в Західному світі. Проте, як раз цей останній момент виступає й евристичним у тому плані, що спорт як змагання та ті аксіологічні підвалини, які лежать в основі спортивної діяльності, інтерпретованої в ракурсі змагальної моделі, набувають сьогодні особливого значення для суспільства в цілому. В західній соціальній філософії цей аспект характеризується поняттям агонізму, яке відсилає до давньогрецької традиції розуміння спортивного змагання, що передбачає глибоку повагу до іншого, до суперника, оскільки таке змагання, як зазначає американський дослідник Самуель Чамберс, «орієнтоване не просто на перемогу чи поразку, але підкреслює важливість змагання як такого – змагання, що не може існувати без опонента. Перемога через недотримання правил або через пасивність супротивника, чи перемога над негідним опонентом, поступається поразці від руки гідного опонента – поразці, яка все ж приносить пошану. Агоністичний дискурс, таким чином, відзначається не просто наявністю конфлікту, скільки, такою ж важливою мірою, взаємним захопленням» [8]. Спорт як агоністична діяльність уможливорює, на нашу думку, пошук шляхів уникнення ситуацій антагонізмів – тобто конфліктного, ворожого протистояння в людському суспільстві. Відома соціальна дослідниця Шанталь Муфф навіть розбудовує цілісну концепцію агоністики в сучасній політиці [див.: 9]. У сфері цієї останньої відсутність взаємоповаги, тим паче, «взаємного захоплення», становить собою неабияку проблему, що призводить до ескалації конфліктів між країнами та регіонами, замість того, щоби сприяти їх конструктивному розв'язанню, – й звернення до традицій та цінностей спортивної діяльності здатне, на наш погляд, виступати евристичним для всього людського суспільства, у ракурсі як внутрішньої, так і зовнішньої політики.

Такий ціннісний вимір спортивної, змагальної діяльності, попри всі культурні відмінності, дозволяє говорити про величезний гуманістичний потенціал спорту, з огляду на такі фундаментальні цінності гуманізму, як мир, дружба, взаєморозуміння, взаємна повага тощо. У цьому різновиді людської діяльності приховані великі можливості щодо позитивного впливу не лише на здоров'я людини,

але й на її духовний світ, на її особистісну культуру та моральні принципи. Звичайно, що проявлення таких закладених у спорті цінностей становить собою процес, а не даність, а тому вимагає й порушувати питання про гуманізацію спорту.

Отже, проблема полягає в тому, щоби підвищити духовну, культурну цінність сучасного спорту, зробити його більш гуманним, орієнтованим на людину, на повноцінний розвиток здібностей особистості. Потрібно одразу зазначити, що спорт, як і будь-яка інша сфера соціального життя (політика, економіка, мистецтво тощо), може бути використаний як у гуманних цілях, спрямованих на всебічну реалізацію потенціалу людської особистості, так і в руслі антигуманних інтенцій. Як відомо з історії спорту, він неодноразово виступав у ролі «посла миру», допомагаючи досягненню взаєморозуміння та співробітництва, встановлення дружніх відносин між різними країнами й народами. Велике значення спорт (особливо такі види як фігурне катання, художня гімнастика, синхронне плавання) має й для розвитку естетичної культури. Історія спорту знає чимало яскравих прикладів демонстрації спортсменами і тренерами духу «справедливої гри» (*fair play*). Але це – лише «один бік медалі», є й інший бік у спорті, особливо у спорті вищих досягнень, заняття яким часто призводять до психологічного настрою й орієнтації особистості на «перемогу за будь-яку ціну».

У сучасному професійному спорті найважливішими часто стають цінності, пов'язані з досягненням слави, матеріальних благ, переваги однієї людини чи країни над іншою. У багатьох контактних видах спорту (хокей, бокс, боротьба тощо) нерідко мають місце відверті прояви насильства, грубої гри, жорстокості. І не тільки безпосередньо на спортивних аренах: дедалі більше країн стикається зі справжніми побоїщами вболівальників до, під час і після матчів, з соціальними хвилями насильства та агресії. Є навіть чимало фактів негативного впливу спорту на соціальні відносини цілих народів, на використання його як фактора з розпалювання міжнаціональних конфліктів («футбольна війна» між Сальвадором і Гондурасом).

З огляду на це, виникає цілий комплекс дискусійних питань. Які перспективи розвитку сучасного спорту і, зокрема, олімпійського руху? Чи здатні вони реалізувати орієнтацію на гуманістичні ідеали та цінності? Чи можна зупинити спостережувану в спорті девальвацію духовно-моральних цінностей, зробити його більш гуманним і, якщо можна так сказати, людяним, підвищити гуманістичну цінність сучасного олімпійського руху – і яким саме чином?

Як уже зазначалося вище, у сучасному олімпійському русі, на думку багатьох дослідників, вже не фігурують в явному вигляді гуманістичні цінності. Наприклад, відомо, що за пропозицією П'єра де Кубертена в програму Олімпійських ігор були введені художні конкурси – вони, на його думку, повинні були сприяти реалізації ідеї гармонії фізичного і духовного розвитку особистості як мети олімпійського руху. Однак у 1952 році за рішенням МОК ці конкурси були замінені культурною програмою (виставками, концертами, театральними виставами). Інший приклад: протягом кількох років у рамках олімпійського руху існував Токійський кубок, який присуджувався спортсмену, чия поведінка під час Ігор визнавалася як зразок спортивного духу, незалежно від результату змагань. Цей кубок, на жаль, був скасований сесією МОК ще 1974 року, й досі нічого подібного до трофею, подарованого МОК містом-господарем Олімпійських ігор-1964 – Токію, не вручалось. При цьому варто додати, що зниження уваги до духовно-моральної та естетичної сторони поведінки олімпійців супроводжується всебічним заохоченням – як моральним, так і матеріальним, – високих спортивних результатів і перемог.

Тенденція комерціалізації всього спортивного руху, включаючи олімпійський, останнім часом призвела до того, що прагнення до отримання якомога більшого прибутку від змагань та спортивної діяльності відтісняє на дальній план всі інші цілі та завдання олімпізму, зокрема, й гуманістичні ідеали, сформульовані в Олімпійській хартії. Особливо наочно це проявляється на Олімпійських іграх в останні роки. І не випадково у дослідженнях, присвячених колишньому президенту МОК Х. А. Самаранчу, без натяків заявляється, що той керував олімпійським рухом як бізнесом [див.: 3, 53–54].

Що є реальною альтернативою гуманізації спорту в сучасному суспільстві? На нашу думку, можна зробити визначення, що це – насамперед, технократичне мислення, технократична свідомість. Згідно з технократичним підходом, головним у будь-якому різновиді людської діяльності, зокрема, й у різних сферах соціального життя, є його результативність та ефективність. Ціна ж їх досягнення – питання вторинне. Абстрагування від соціального сенсу механізму будь-якої діяльності, від актуальних і потенційних її наслідків для суспільства і для окремої людини – головна ознака технократичного мислення. Важливим наслідком морального характеру, що звідси випливає, є проголошення примату засобу над метою: якщо щось є технічно здійсненним і при цьому ефективним – значить, треба діяти. У цьому

випадку питання про сенс результату замінюється питанням про вартість і способи його досягнення. Звідси пряма дорога до принципу «для досягнення бажаного результату всі засоби є прийнятними» – й аморальність цього принципу, проти якого повставав ще Махатма Ганді, навряд чи потрібно сьогодні окремо доводити.

Більше того, саме в розрізненні цілей та засобів полягає, на нашу думку, основна проблема гуманізації спорту. Адже основною гуманістичного типу мислення, в якій би сфері воно не виявлялося, є визнання людини найвищою цінністю: зробити людину дійсно «мірою всіх речей» – означає зробити гуманізм соціальною реальністю. Навпаки, з погляду технократизму, такі твердження будуть здаватися, у кращому випадку, пустими словами, «лірикою», адже головним з цього погляду є саме прагматичний спортивний результат за будь-яку ціну.

Звичайно, можна погодитися з тим, що спортом займаються, щоб домагатися перемоги, бути першим. Але чи треба домагатися цього за будь-яку ціну? Або, говорячи більш філософською мовою, чи є спортивна перемога абсолютно найвищою цінністю, що виправдовує всі можливі засоби її досягнення? Звичайно, якщо так поставити питання, відповідь на нього буде очевидною навіть для людини, далекої від справи дослідження аксіологічної проблематики. Можна поставити подібне запитання й більш приземленим чином: наскільки далеко атлет може ризикувати своїм здоров'ям у прагненні до перемоги? Йдеться не тільки про проблеми фармакологічного й біологічного допінгу, а й про участь у змаганні з недолікованими травмами, без наявності відповідних фізичних і психологічних умов. Адже дедалі частіше вирішальне значення для перемоги має допінг, спортивне змагання приймає характер технічного та хімічного суперництва. У цьому й полягає сутність дегуманізації спорту: він перетворився на великий бізнес, а часто й на інструмент політичного тиску. Як наслідок, сьогодні атлетів дуже важко навчити вигравати і програвати з гідністю – бути скромним після перемоги та спокійно приймати поразки.

Де ж пролягає межа між дружнім змаганням і сліпим суперництвом, яке пробуджує ворожість, нечесність, неприборкану агресію, дратівливість, звинувачення суддів у продажності тощо? Спортивна боротьба – це не просто придушення суперника. У спортивному змаганні важливо подолати межі власних здібностей (я можу зробити більше!) і межі, визначені зовнішніми умовами. Його сутність – у прагненні до досконалості й переваги (у кращому сенсі слова). Використання неспортивних методів свідчить про слабкість

атлета. Й не можна не погодитися з С. Волошиним, який стверджує: «Кожна людина має бути вихована для гарного і корисного розвитку, практичного використання спорту. Це пов'язано з проблемою моральної відповідальності, моральної совісті кожного... Все це становить сьогодні найважливіше завдання спортивної педагогіки» [7, 68].

Іншими словами, виховання, орієнтоване на реалізацію справжніх гуманістичних цінностей, залишається останньою надією і вірою професійного та олімпійського спорту. Що має бути зроблено для того, щоб виховання на основі спорту було б вихованням, що слугує людині та суспільству в прагненні досягти більш високого етичного та гуманного рівня? На нашу думку, для цього у глобальному світі не повинно бути етноцентризму. Навпаки, мають культивуватися взаємодопомога, готовність до діалогу й співпраці і т. ін. «З одного боку, легко дивитися на такі світові спортивні події, як Олімпійські ігри, прославляючи породжене ними міжнародне співробітництво, – вважає Марія Еллісон. – Однак, з іншого боку, ми повинні запитати себе, яким чином проблема спорту пов'язана з політикою, економікою, з соціальними проблемами сучасного суспільства. Чи існує якийсь шлях, наприклад, для того, щоб національні або міжнародні спортивні організації використовували свої сили і свій вплив для вирішення проблем голоду, злиднів, здоров'я? Чи може світовий спорт вийти за межі своїх тимчасових змагальних інтересів і сприяти соціальному та культурному устрою світу?» [4, 25]. У будь-якому разі, не можна не погодитися з висновком дослідниці: «У спорті вистачить місця для гуманістичних інновацій, але немає місця песимізму» [7, 34].

Філософія гуманізму виходить із того, що всі ми не лише тренери чи спортсмени, й навіть не лише представники окремої держави, а й громадяни світу, що становить єдине ціле та вимагає від нас широти мислення в пошуках шляхів будівництва більш гуманного суспільства. Але, вочевидь, глобальне гуманістичне суспільство не повинно будуватися на шкоду національному самовираженню. Навпаки, необхідно підтримувати культурний плюралізм: культурні відмінності повинні бути оцінені і вивчені, але не ліквідовані. І спортивна діяльність в її ціннісному аспекті, як змагальність-агоністика, що передбачає існування «іншого» та глибоку повагу до нього, може слугувати ефективним фактором розбудови оптимальної світової спільноти.

Таким чином, можна зробити певні висновки з проведеного дослідження. Спорт володіє величезним гуманістичним потенціалом, проте за реальних умов його зростаючої комерціалізації прагнення до

отримання якомога більшого прибутку від змагань та спортивної діяльності відтісняє на дальній план всі інші цілі та завдання спорту олімпізму, зокрема, й гуманістичні ідеали. Проте це ще не підстава для висновку, що міжнародний спорт не може слугувати розвитку більш гуманного глобального суспільства. Визнати це – означало би відмовитися від усіх спроб його використання не тільки для власних цілей і допустити, що людина не може контролювати ті культурні явища, які сам створила, – і спорт тут не є винятком серед інших форм людської творчості.

У контексті дегуманізації спорту постає сьогодні розвиток альтернативного, технократичного мислення: результативність та ефективність, тобто перемога – за будь-яку ціну. Суперечність гуманізму та технократизму можна вирішити лише шляхом звернення до філософії цінностей, до проблеми співвідношення мети та засобів: спортивна перемога не є та не може бути найвищою цінністю. Останньою може виступати лише людина, у повній відповідності з настановами гуманізму, – а потім уже ефективність її власної діяльності, зокрема, діяльності спортивної. Людиною виступає й суперник у спортивних змаганнях, і ці останні, як агоністичний феномен, потребують визнання іншого як цінності, що є більш значною за цінність спортивної перемоги. А тому засобом розв’язання суперечності між гуманізмом і антигуманізмом спорту може виступати лише культурне виховання, орієнтоване на реалізацію справжніх гуманістичних цінностей, що залишається й останньою надією професійного та олімпійського спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Аль-Гази А.* Международный спорт как социокультурный феномен // Теория и практика физической культуры. – 1997. – № 6. – С. 18–29.
2. *Кузнецов П. К.* Гуманистические ценности массового спорта как средство формирования всесторонне развитой личности // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2012. – Вып. 152. – С. 164–169.
3. *Ратнер А. Б.* Идеалы олимпизма и деятельность МОК на современном этапе // Новое мышление и олимпийское движение. – М. : Знание, 1990. – С. 49–57.
4. *Столяров В. И.* Гуманистическая культурная ценность современного спорта и олимпийского движения // Спорт, духовные ценности, культура. – М. : Гуманитарный Центр «Спарт» РГАФК, 1997. – Вып. 2 : Гуманистические идеалы, идеи

- олимпизма и мир современного спорта : сб. ст. – Вып. 2. – С. 141–314.
5. *Столяров В. И.* Проблема гуманизации современного спорта и комплексная спартианская программа её решения: российский опыт // Спорт, духовные ценности, культура. – М. : Гуманитарный Центр «СпАрт» РГАФК, 1998. – Вып. 3 : Перспективы и пути повышения гуманистической ценности современного спорта и олимпийского движения : сб. ст. – С. 54–263.
 6. *Allison M. T.* Competition and cooperation. A sociocultural perspective // *International Review of Sport Sociology*. – 1980 – Vol. 3–4, Iss. 15. – P. 93–105.
 7. *Allison M. T.* New Humanism and International Discourse: Sport and Science as Forms of Cultural Exchange // *Sport and Humanism : Proceeding of the International Workshop of Sport Sociology in Japan*. – Gotenba, 1988. – P. 21–39.
 8. *Chambers S.* Language and Politics: Agonistic Discourse in the West Wing [Электронный ресурс] // *CTheory*. – November 12, 2001. – <http://www.ctheory.net/articles.aspx?id=317>.
 9. *Mouffe Ch.* *Agonistics: Thinking the World Politically*. – N.Y.: Verso, 2013. – 224 p.
 10. *Seppänen P.* The Olympics: A Sociological Perspective // *International Review for the Sociology of Sport*. – June 1984. – Vol. 19, № 2. – P. 113–127.
 11. *Woloszyn S.* Let's Save Humanistic Values : Sports and Education // *Almanack 1994 / Polish Olympic Committee, Polish Olympic Academy*. – Warsaw : POC, 1994. – P. 63–68.

Шермет Л. Спорт и ценности гуманизма: основные проблемы и противоречия.

Статья посвящена анализу спорта в аксиологическом аспекте, с точки зрения соотношения спортивной деятельности с гуманистическими ценностями. Рассмотрен гуманистический потенциал спорта и проблемы его современной реализации, связанные с противоречием гуманизма и технократизма как альтернативных аксиологических оснований спортивной деятельности в сегодняшнем обществе.

Ключевые слова: спорт, спортивная деятельность, гуманизм, гуманистические ценности, олимпизм, технократизм в спорте, агонистика.

Sheremet L. Sport and the values of humanism: majot problems and contradictions.

The article is dedicated to analyzing sport in axiological aspect, from the perspective of correlating sport activity with humanistic values. Humanistic potential of sport and the problems of its contemporary realization are being considered, the latter found to be related with the contradiction between

humanism and technocracy as alternative axiological foundations for sport activity in today's society.

Keywords: sport, sport activity, humanism, humanistic values, olympism, technocracy in sport, agonistics.

Олексин І.

ГАРМОНІЙНА ЛЮДИНА ТА СПОРТ ЯК ЧИННИК ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Статтю присвячено філософському аналізу феномена гармонійної людської особистості в контексті історичної динаміки її концептуальної реконструкції та спортивної діяльності, розглянутої в плані її потенціалу щодо формування гармонійного співвідношення тілесного та духовного в людині.

Ключові слова: гармонія, всебічно розвинена особистість, формування особистості, спорт, цінності спорту, самість.

За всіх часів людські прагнення збігалися в мріях про досконалий устрій суспільства, про досконалу людину. Актуалізація філософського дослідження проблеми досягнення гармонійного стану існування людської особистості в сучасному суспільстві пояснюється динамічним розвитком усіх сфер соціального життя та форм діяльності, особливе місце серед яких належить діяльності спортивній. Роль і значення спорту у вихованні людини, як в тілесному, так і в духовному плані, не належить до числа тих проблем, які здавна були темою для розмірковувань. Проте, в останні часи, зокрема, у працях таких українських дослідників, як В. Є. Білогур, Л. М. Газнюк, В. Й. Григор'єв, М. М. Ібрагімов, С. В. Могільова, Л. А. Шеремет та ін., тематика людського, екзистенціального виміру спорту почала отримувати визнання та утверджуватися як тема, гідна уваги з погляду філософії, соціології, педагогіки.

Спорт як частина фізичної культури і, отже, культури загальнолюдської розглядається в структурі сучасного наукового знання як унікальний засіб виховання, творення та розвитку людиною самої себе, свого тіла та духу. У процесі спортивної діяльності відбувається соціалізація особистості суб'єкта. Освоюючи загальнолюдські цінності, які класифікуються як моральні (сене життя і щастя, добро, обов'язок, відповідальність, совість, честь, гідність),